

socialisme plaatste de generaal daarbij op één lijn¹, 'ten aanzien van de SDAP mocht ik bovendien niet uit het oog verliezen', schreef hij na de oorlog, 'dat zij, hozeer van de dwalingen haars weegs teruggekeerd, toch nog niet zo lang geleden de 'dappere ongehoorzaamheid' predikte' (Albarda in december 1930) 'en vóór enkele jaren geen woord van afkeuring had kunnen vinden voor de beschamende muiterij op 'De Zeven Provinciën' (februari 1933).²

Deze motivering getuigde van weinig begrip voor de veranderde opvattingen die zich sinds '33 in de rijen der sociaal-democraten doorgezet hadden - wij zijn niettemin geneigd, het standpunt dat generaal Reynders in dit conflict innam, als juist te beschouwen: waar zou het einde zijn, indien men gemobiliseerde sociaal-democraten officieel toestond, in het leger eigen partijbijeekomsten te houden? Die vraag had minister Dijkhoorn behoren te stellen. Hij verzuumde zulks. Hij gaf generaal Reynders eind november opdracht, de mobilisatieclubs toe te laten³; gedoogde dat de generaal ruim een week later zijn oude standpunt herhaalde⁴; verweet hem daarentegen op 7 januari weer zijn 'starre houding tegenover de mobilisatieclubs . . . , omdat ik,' aldus Reynders, 'het hem daardoor moeilijk maakte tegenover zijn sociaal-democratische ambtgenoten'⁵; maar koos vijf dagen later, aldus de commandant van het veldleger, 'volledig (de) partij (van de) opperbevelhebber'⁶, toen deze in weer een nieuw rondschrjven het reglement van de mobilisatieclubs definitief afkeurde⁷ - hetgeen de mogelijkheid open liet dat de clubs met een andere opzet en met een ander reglement hun werk zouden kunnen hervatten.

¹ 'Er werd', schreef hij later, 'voortdurend communistische en socialistische lectuur verspreid' (a.v., p. 9). ² I. H. Reynders: *De wisseling in het opperbevel van land- en zeemacht in februari 1940*, p. 16. ³ Brief, 28 nov. 1939, van de minister van defensie aan de opperbevelhebber van land- en zeemacht, *Enq.*, dl. I b, p. 63. ⁴ Brief, 6 dec. 1939, van de opperbevelhebber van land- en zeemacht aan zijn ondercommandanten, a.v., p. 65. ⁵ Getuige I. H. Reynders, a.v., dl. I c, p. 11. ⁶ J. J. G. van Voorst tot Voorst: 'Aantekeningen over de mobilisatieperiode', 'Dagaantekeningen', p. 194 (Sectie krijgsgeschiedenis, archief). ⁷ Rondschrjven, 12 jan. 1940, van de opperbevelhebber van land- en zeemacht, *Enq.*, dl. I b, p. 69. Het wantrouwen van generaal Reynders tegen alles wat uit de hoek van de SDAP kwam, kan slechts versterkt zijn door de circulaire van 9 januari '40 waarin een van de bestuursleden van de socialistische jeugdorganisatie, de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC), W. Thomassen, aan een aantal gemobiliseerde AJC-leden ter beantwoording een lange 'vertrouwelijke vragenlijst' stuurde met vragen als: 'Over welke zaken heb je ernstige klachten en waarom?' 'Wat heb je ons over de geest in je onderdeel . . . mede te delen?' 'Heb je op grond van je AJC-ervaring in je onderdeel wel eens iets kunnen doen? Zo ja, wat?' De generaal verbood deelneming aan deze enquête (brief, 23 jan. 1940, aan de ondercommandanten, Sectie krijgsgeschiedenis, archieven, groep III-2, pak A).